

Tárgytematika

Szociológia

NGF_EG014_1

Tárgyfelelős neve: dr. Nárai Márta

Félév: 2011/12/1

OKTATÁS CÉLJA

A tárgy célja, hogy a hallgatók megismerkedjenek a szociológiával, mint tudományterülettel, megismerjék alapfogalmait, főbb elméleti irányzatait és kutatási területeit. Tisztában legyenek a szociológia gyakorlati jelentőségével, de érezzék korlátait is. Gondolkodásukban teret kapjon a szociológiai szemléletmód. Egyúttal a tárgy célja, hogy tényszerű ismereteket kapva a hallgatók jobban megismerjék a magyar társadalom jellemzőit.

A kurzus az alábbi kompetenciák fejlesztésére is törekszik:

- nyitottság
- tolerancia
- kommunikációs készség
- együttműködési képesség
- önállóság

TANTÁRGY TARTALMA

A félév során az alábbi témakörök feldolgozására kerül sor:

1. A szociológia, mint tudomány. A szociológia helye a társadalomtudományok között. A szociológiai megközelítés sajátosságai. A szociológia gyakorlati jelentősége. A szociológia legmeghatározóbb alakjai.
2. Kultúra, szubkultúra, kulturális sokszínűség. Előítéletek, sztereotípiák és társadalmi kirekesztés.
3. Értékek és normák. Az ember társas fejlődése, szocializáció.
4. Szocializációs közegek, különös tekintettel a családra. A család, mint rendszer. A család funkciói és az azokban bekövetkezett változások
5. Konformitás és deviancia, normák és szankciók. Társadalmi szerepek.
6. Társadalmi beilleszkedési zavarok, deviáns viselkedési formák. Elméletek a deviáns viselkedés okairól.
7. Társadalmi rétegződés és osztályszerkezet.
8. A társadalmi egyenlőtlenségek alapja és formái. Az egyenlőtlenség dinamikái. A lehetőségek és élethesélyek különbözőségei. Depriváció, Szegénység
9. Életmód, életvitel, életminőség. Az életmód és a társadalmi helyzet kapcsolata. Megküzdési stratégiák.
10. Egészség és egyenlőtlenség. Az egészségi állapot és a halandóság társadalmi tényezői.
11. Társadalmi tőkefajták: kulturális, gazdasági és szociális tőke. Kulturális újratermelés: az iskola szerepe és szociológiai problémái. Iskolai egyenlőtlenségek és azok újratermelésének háttere, okai.
12. Társadalmi mobilitás fogalma és típusai. A mobilitás lehetősége és esélye.

13. Lakás, lakhatás, lakáskörülmények alakulása. A lakáshelyzet problémáinak áttekintése. Hajléktalanság. Gettósodás és a szegregáció problémaköre.

14. A munka világa. Foglalkoztatottság, munkaerő-piaci folyamatok. Munkaerő-piaci hátrányok, munkanélküliség.

SZÁMONKÉRÉSI ÉS ÉRTÉKELÉSI RENDSZERE

Óralátogatási követelmény :

Háromnál több óráról való igazolatlan hiányzás az aláírás megadásának megtagadását vonja maga után.

Félévi követelmények, feladatok :

- a félév során kettő ZH dolgozat írása (október 18., december 6.) (A 2 ZH összesen 75 pont)
- a félév során feldolgozott témakörökhöz kapcsolódó poszter készítése (kb. 50x70 cm-es méretű) és bemutatása. A poszterhez felhasználhatók idézetek, szövegrészletek, képek, fotók, rajzok stb., amelyek jól illusztrálják a feldolgozni kívánt témát, társadalmi problémát, jelenséget (létszámtól függően 3-4 fős csoportokban) (határidő: folyamatos, a választott témakör tanórai/szemináriumi feldolgozásakor kell a posztert bemutatni (15 pont);
- a szemináriumokon közösen megtekintett film(ek)ről írásban történő reflexió (10 pont)

Vizsgára bocsáthatóság (aláírás) feltételei :

A ZH dolgozatok megírása

Értékelés :

Az értékelés 1-5-ig terjedő érdemjegy formájában történik a szemináriumi feladatok teljesítése, illetve a szóbeli vizsga alapján.

A félév során teljesítendő feladatokra összesen 100 pontot lehet kapni. 0-50 pont: elégtelen (1); 51-63 pont: elégséges (2); 64-75 pont: közepes (3); 76-87 pont: jó (4); 88-100 pont: jeles (5)

Amennyiben a hallgató az órai teljesítmények alapján eléri legalább a közepes érdemjegyet, megajánlott jegyet kaphat. A megajánlott jegy elfogadása esetén nem kell szóbeli vizsgát tennie. Amennyiben a félév során teljesített feladatokra adott pontszámok nem érik el legalább a 64 pontot, vagy a hallgató a megajánlott jegyet nem fogadja el, szóbeli vizsgát kell tennie, melynek érdemjegyébe a félév során teljesített feladatok eredménye nem számít bele.

KÖTELEZŐ IRODALOM

Kötelező irodalom :

Andorka Rudolf (2006) *Bevezetés a szociológiába*. Második javított és bővített kiadás. Szerkesztette: Spéder Zsolt. Osiris, Budapest. A kurzus során feldolgozott témakörökhöz kapcsolódó fejezetek.

Aronson, Elliot (2001) *A társas lény*. KJK-KERSZÖV, Budapest. 33-71. o.; 301-359. o.

Ferge Zsuzsa (2005) *Ellenálló egyenlőtlenségek*. ELTE TáTK Szociális Munka és Szociálpolitikai Tanszék. Budapest.

Ajánlott irodalom :

Allport, Gordon W. (1999) *Az előítélet*. Osiris, Budapest.

- Bass László - Darvas Ágnes - Ferge Zsuzsa - Simon Mihály (2008) A gyermekszegénység csökkentése továbbra is kulcskérdés - Gyermekszegénység elleni Nemzeti Program első két évéről. In: *Esély* 2008/4. 25 - 52. o.
- Beck, Ulrich (2003) Az élethelyzetek és életútminták individualizálódása, intézményesülése és szabványosítása. In: Beck, U. *A kockázati társadalom. Századvég - Andorka Rudolf Társadalomtudományi Társaság, Budapest.* 232 - 249. o.
- Beck, Ulrich (2003) A kereső munka szabványosított rendszerének felbomlása: a képzés és a foglalkoztatottság jövője. In: Beck, U. *A kockázati társadalom. Századvég - Andorka Rudolf Társadalomtudományi Társaság, Budapest.* 249 - 288. o.
- Bodács Emil (2007) Nemi diszkrimináció a posztmodern médiában. In: Szretykó György (szerk.) *A szegénység, az egészség és a társadalmi kirekesztettség.* Comenius Kft., Pécs. 415-439. o.
- Bourdieu, Pierre: Gazdasági tőke, kulturális tőke, társadalmi tőke. In: *Tőkefajták: A társadalmi és kulturális erőforrások szociológiája.* (1998) Szerk.: Lengyel György - Szántó Zoltán, Aula, Budapest. 155-176. o. vagy *A társadalmi rétegződés komponensei* (1997) Szerk.: Angelusz Róbert, Új Mandátum, Budapest. 156-177. o.
- Bourdieu, Pierre (1974) Az oktatási rendszer ideológikus funkciója. In: *Az iskola szociológiai problémái.* Szerk.: Ferge Zsuzsa - Háber Judit, KJK, Budapest. 65-92. o.
- Busa Csilla - Füzési Zsuzsanna - Keszyüs Márk - Szemelyácz János - Tristyán László (2009) Kirekesztés és kirekesztődés - a droghasználók társadalmi megítélése. In: *Kapocs.* Június. 2-14. o.
- Csoba Judit (2009) „Akarnak-e dolgozni a munkanélküliek?” A munkanélküliek munkavállalói képessége és hajlandósága. In: *Esély.* 2009/5. 3-19. o.
- Csoba Judit (2010) A közfoglalkoztatás régi-új rendszere. Útközben az „Út a munkához” programban. In: *Esély.* 2010/1. 4-24. o.
- Durst Judit (2002) „Innen az ember jobb, hogyha meg is szabadul” In: *Esély.* 2002/4. 99-121.o.
- Egedy Tamás (2001) A társadalmi kirekesztés és a lakótelepek. In: *Tér és Társadalom* 2001/1. 91-110. o.
- Ferge Zsuzsa (2000) A rendszerváltás társadalmi hatásai nemzetközi összehasonlításban. In: *Elszabaduló egyenlőtlenségek.* Hilscher Rezső Szociálpolitikai Egyesület, Budapest. 361-440. o.
- Ferge Zsuzsa (2008) Miért szokatlanul nagyok a magyarországi egyenlőtlenségek? In: *Esély* 2008/2. 3-14. o.
- Foucault, Michel (1990) *Felügyelet és büntetés.* Gondolat, Budapest. pl. 315-352. (A börtön)
- Füleki Dániel (2001) A társadalmi kirekesztés és befogadás indikátorai. In: *Szociológiai Szemle.* 2001/2. 84-95. o.
- Hammer Ferenc - Dessewffy Tibor (1997) A fogyasztás kísértete. In: *Replika.* 1997/június 31-46. o.
- Havas Gábor -Kemény István (1995) A magyarországi romákról. In: *Szociológiai Szemle.* 1995/3. 3-20. o.
- Granovetter, Mark (1991) A gyenge kötések ereje. In: *Társadalmak rejtett hálózata.* Szerk.: Angelusz Róbert, Magyar Közvéleménykutató Intézet, Budapest. 371 -400. o.
- Gulyás Emese (2008) Az etikus fogyasztás értelmezései. In: *Szociológiai Szemle.* 2008/1. 106-127. o.
- Gyulavári Tamás (2009) Munkaviszony, önfoglalkoztatás és a közöttük lévő szürke zóna. In: *Esély.* 2009/6. 76-107. o.
- Hankiss Elemér (2009) *Csapdák és egerek. Magyarország 2009-ben és tovább.* MANAGER KÖNYVKIADÓ - MÉDIAVILÁG, Budapest.
- Így laktunk Pannóniában. (1992) Szerk.: Léderer Pál, ELTE Szociológiai Intézet és T-TWINS Kiadó, Budapest.
- Kertesi Gábor (2005): *A társadalom peremén. Romák a munkaerőpiacon és az iskolában.* Osiris, Budapest.
- Kertesi Gábor - Kézdi Gábor (2005) Általános iskolai szegregáció. Okok és következmények. In: *Közgazdasági Szemle* 2005/április

- Kingsley, Davis - Moore, Wilbert E. (1997) A rétegződés néhány elve. In: Angelusz Róbert (szerk.) *A társadalmi rétegződés komponensei*. Új Mandátum Könyvkiadó, Budapest. 10-23. o.
- Klinger A. (2007) A halandóság társadalmi különbségei Magyarországon a XXI. század elején. In: *Demográfia* 50.évf. 252-334. o.
- Kopp Mária (szerk.) (2008) *Esélyerősítés és életminőség a mai magyar társadalomban*. Semmelweis Kiadó, Budapest.
- Kovács József (2006) A pszichiátriai zavarok stigmatizáló hatása és az életminőség. In: Kopp Mária - Kovács Mónika Erika (szerk.) *A magyar népesség életminősége az ezredfordulón*. Semmelweis Kiadó, Budapest. 430-443. o.
- Krémer Ferenc (1998) A rendőrség társadalmi szerepe szociológiai szempontból. In: *Szociológiai Szemle*. 1. 93-111. o.
- Ladányi János - Csanádi Gábor (1983) *Szelekció az általános iskolában*. Magvető, Budapest.
- Ladányi János - Szelényi Iván (2004) *A kirekesztés változó formái*. Napvilág Kiadó, Budapest.
- Ligeti György (2006) Sztereotípiák és előítéletek. In: Kolosi Tamás - Tóth István György - Vukovich György (szerk.) *Társadalmi riport 2006*. TÁRKI, Budapest. 373-389. o.
- Liskó Ilona (2001) Értékválság a munka világában. In: *Educatio*. 3. 493-503. o.
- Medgyesi Márton (2002) Nemzedékek közötti családi transferek. In: *Társadalmi riport*. TÁRKI, Budapest.
- Menni, menni, muszáj menni... (szerk.: Fodor Kata) (2010) *Szegénységről, gyerekekről, romákról. Válogatás az ELTE szociális munkás hallgatóinak fotóiból*. Napkút Kiadó, Budapest.
- Messing Vera - Molnár Emília (2008) „több odafigyelés kellett volna” A roma gyerekek iskolai sikerességének korlátairól. In: *Esély* 2008/4. 72-93. o.
- Moksony Ferenc (2003) Születési régió és öngyilkosság: létezik-e az önpusztítás területi szubkultúrája? In: *Demográfia*. 2-3. sz. 393-410. o.
- Moksony Ferenc-Hegedus Rita (2006) Társadalmi integráltság, kultúra, deviancia: a vallás hatása az öngyilkosságra Magyarországon. In: *Szociológiai Szemle*. 4. 3-18. o.
- Nan Lin (1991) Társadalmi erőforrások és társadalmi mobilitás. A státuselérés strukturális elmélete. In: *Társadalmak rejtett hálózata*. Szerk.: Angelusz Róbert, Magyar Közvéleménykutató Intézet, Budapest. 23-53. o.
- Némedi Dénes (2000) A szociológia egy sikeres évszázad után. In: *Szociológiai Szemle*. 2000/2. 3-16. o.
- Örkény Antal -Szabó Ildikó (2001) A siker záloga. Magyarországi és romániai középiskolások értékstratégiáinak értékei. In: *Educatio*. 3. 472-492. o.
- Pikó Bettina (2002) Adalékok a mentális zavarok kritikai szociológiájához. In: *Szociológiai Szemle*. 2. 99-113. o.
- Pikó Bettina (2005) Középiskolás fiatalok szabadidő-struktúrája, értékattitűdjei és egészségmagatartása. In: *Szociológiai Szemle*. 2005/2. 88-99. o.
- Radó Péter (2007) Oktatási egyenlőtlenségek Magyarországon. In: *Esély*. 2007/3. 24-36. o.
- Sik Endre - Simonovits Bori (2008) Egyenlő bánásmód és diszkrimináció. In: Kolosi Tamás - Tóth István György (szerk.) *Társadalmi riport 2008*. TÁRKI, Budapest. 363-383. o.
- Somlai Péter (1995) Bizonytalanul. A családok helyzete Kelet-Közép-Európában. In: *Esély*. 2. 47-59. o.
- Somlai Péter (2001) Egyetemesség és heterogenitás. (Gondolatok a szociológiáról...) In: *Szociológiai Szemle*. 1. 76-84. o.
- Spéder Zsolt (2005) Az európai családformák változatossága. Párkapcsolatok, szülői és gyermeki szerepek az európai országokban az ezredfordulón. In: *Századvég*. (Új évfolyam) 2005/3. 3-49. o.
- Susánszky Éva - Szántó Zsuzsa (2003) Szociokulturális környezet, megküzdési stratégiák, életminőség. In: *Szociológiai Szemle*. 2003/2. 84-102. o.
- Szalai Erzsébet (2001) *Gazdasági elit és társadalom az újkapitalizmusban*. Aula, Budapest.
- Szilvási Léna: *A szegénység hatása a gyermek fejlődésére*.
- Takács Károly (1998) Az elit szociológiai fogalmáról. In: *Szociológiai Szemle*. 1. 139-148. o.
- Tóth Olga (2001) Értékátadási problémák a családban. In: *Szociológiai Szemle*. 3. 449-460. o.
- Tumin, Melvin M. (1997) A rétegződés néhány elve: kritikai elemzés. In: Angelusz Róbert

- (szerk.) *A társadalmi rétegződés komponensei*. Új Mandátum Könyvkiadó, Budapest. 49 - 62. o.
- Vágóképek - rögzítve 2008. (2009) A Magyar Szegényellenes Hálózat jelentése a szegénységben vagy annak közelében élő gyerekes családok életminőségéről, életesélyeiről... Magyar Szegényellenes Hálózat, Budapest.
- Utasi Ágnes (2002) Társadalmi integráció és családi szolidaritás. In: *Educatio*. Ősz. 384-403. o.
- Váradai Mónika Mária (2010) A közfoglalkoztatás útjai és útvesztői egy aprófalvas kistérségben. In: *Esély*. 2010/1. 79-100. o.
- Virág Tünde (2006) A gettósodó térség. In: *Szociológiai Szemle*. 2006/1. 3-38. o.
- Virág Tünde - Zolnay János (2010) Csapdába került önkormányzatok, csapdában tartott szegények - közfoglalkoztatás a Csereháton. In: *Esély*. 2010/1. 119-130. o.
- Vida Anikó - Virág Tünde (2010) Közmunka és napszám. Foglalkoztatás és szociális helyzet Dél-Békésben. In: *Esély*. 2010/1. 101-118. o.
- Wilkinson, Richard (2007) Társadalmi korrózió, egyenlőtlenség és egészség. In: Szretykó György (szerk.) *A szegénység, az egészség és a társadalmi kirekesztettség*. Comenius Kft. Pécs. 240-257. o.
- Zentai Violetta (1996) A fogyasztás kultúrája és a történelem. In: *Replika*. 1996/május 139-159. o.
- Zsély Anna. (2009) Függő viszonyok. In: *Figyelő*. március 12-18. 28-33. o.